

Els drets culturals com a infraestructura de política pública

Published by [Interacció](#) [1] on 09/07/2020 - 11:26 | Last modification: 29/04/2026 - 12:13

"L'evolució de les polítiques culturals i dels drets culturals no han concordat com hauria estat desitjable".

La distància entre polítiques culturals i drets culturals no és un desajust puntual. És una tensió estructural que travessa tota la segona meitat del segle XX i arriba fins avui. Les polítiques que es consoliden després de la Segona Guerra Mundial es construeixen des d'una idea de cultura com a servei institucional, amb una funció protectora i difusora. Aquest marc situa l'administració al centre i la ciutadania en una posició receptora. El llenguatge dels drets hi apareix de manera feble, gairebé subordinada.

Aquest punt de partida explica per què el desplegament dels drets culturals ha estat lent i incomplet. No perquè faltin declaracions o marcs normatius. El Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals o la Declaració Universal dels Drets Humans ja reconeixen el dret a participar en la vida cultural (DPVC). El problema és que aquest dret, el DPVC, ha estat històricament un dels menys desenvolupats dins el dret internacional. El reconeixement formal no s'ha traduït en una arquitectura política capaç de fer-lo operatiu.

El que comença a emergir, segons Martinell i Barreiro, és el límit d'aquest model. No es tracta només d'un esgotament institucional. És un canvi de posició de la cultura en el conjunt de les polítiques públiques. La cultura deixa de ser percebuda com un àmbit accessori i es reconeix com una dimensió central del desenvolupament sostenible. Aquest desplaçament obliga a revisar el paper de les polítiques culturals i a situar-hi els drets com a criteri d'orientació.

La cultura com a pràctica viscuda. Participar no és accedir a una oferta, és formar part d'un procés col·lectiu que dona sentit a la vida cultural.

El debat no és només conceptual. Té una traducció directa en com s'organitzen les competències, la legislació i les responsabilitats públiques. En el cas espanyol, la distribució competencial i la fragmentació normativa dificulten una lectura coherent dels drets culturals. Les comunitats autònomes han desenvolupat legislació patrimonial amb força intensitat, però el dret a la participació cultural ha tingut un recorregut molt més limitat. L'excepció recent de [Navarra](#) [2] evidencia, més que resol, aquest buit.

Aquí apareix un dels punts més delicats del text. Les ciutats i l'administració local, que són l'espai on la vida cultural es concreta, han quedat sovint en una posició secundària en el desenvolupament dels drets culturals. No perquè no hi actuïn, sinó perquè el marc general no els reconeix prou com a actors centrals en la garantia d'aquests drets. La política cultural local opera, en molts casos, sense un marc explícit de drets que orienti les decisions.

Aquest desajust es fa encara més visible quan es defineix què entenem per "vida cultural". L'[Observació General 21](#) [3] proposa una definició que desplaça la cultura del camp dels béns al camp dels processos. La cultura és un procés viu, històric i en transformació. Aquesta definició no és neutra. Implica que les polítiques culturals no poden limitar-se a oferir continguts. Han d'incidir en les condicions que fan possible aquesta vida cultural.

Això obre un camp operatiu molt concret. Participació, disponibilitat, adaptabilitat, acceptabilitat, idoneïtat o seguretat cultural deixen de ser conceptes abstractes i esdevenen criteris per dissenyar polítiques. El debat sobre drets culturals es mou, així, cap a la definició de condicions. No només qui accedeix, sinó com, en quines condicions i amb quina capacitat d'incidència.

Participar també és qüestionar. Els drets culturals no només obren portes, també redefeixen el lloc de la ciutadania dins la cultura.

La pandèmia introdueix un element de tensió que accelera aquest debat. Les mesures de salut pública han limitat drets culturals de manera generalitzada. El marc internacional és clar. Aquestes limitacions només són legítimes si són necessàries, proporcionades i temporals. La crisi no crea el problema. El fa visible. Mostra fins a quin punt els drets culturals no estaven plenament integrats en les polítiques públiques.

En aquest context, el text articula dues idees que funcionen com a eix de reorganització. D'una banda, l'accés i la participació de la ciutadania. De l'altra, la necessitat de reconèixer i promoure la diversitat cultural, amb especial atenció a les comunitats minoritàries. Aquestes dues idees no són noves. El que canvia és el seu lloc dins el sistema. Deixen de ser objectius complementaris i passen a ser criteris centrals.

El desplaçament que proposen els autors no és menor. Replantejar els drets culturals implica sortir d'una concepció de la cultura com a luxe o com a dimensió subsidiària. Implica també revisar la legislació per alinear-la amb els compromisos internacionals i introduir una mirada de futur vinculada a la sostenibilitat i al canvi climàtic.

No es tracta d'afegir nous objectius a les polítiques culturals. Es tracta de redefinir-ne el marc.

Aquest és el punt on la peça guanya densitat política. Si els drets culturals es prenen seriosament, deixen de ser un discurs legitimador i passen a ser un dispositiu que obliga a decidir. Obliga a revisar com es distribueixen els recursos, com es defineixen les prioritats i com es construeixen les relacions entre institucions i ciutadania.

La pregunta que queda oberta no és si els drets culturals són importants. És què implica assumir-los com a marc real de política pública. En l'àmbit local, això es tradueix en una qüestió molt concreta. Les polítiques culturals continuaran operant com a sistemes de provisió d'activitats o començaran a funcionar com a infraestructures de drets?

Referència

Martinell, A., i Barreiro, B. (2020). *Los derechos culturales: Hacia una nueva generación de políticas públicas. Situación y compromisos de España con la comunidad internacional*. Fundación Alternativas.

[Text complet \(pdf\)](#) [4]

Categories: Articles i anàlisi

Tags: drets culturals

Tags: participació cultural

Tags: governança cultural

Tags: cultura i sostenibilitat

Tags: valor públic de la cultura

- [5]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/2020/drets-culturals-infraestructura-pol%C3%ADtica-publica>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/interaccio>

[2] <http://bon.navarra.es/es/anuncio/-/texto/2019/17/0/>

[3] https://conf-dts1.unog.ch/1%20SPA/Tradutek/Derechos_hum_Base/CESCR/00_1_obs_grales_Cte%20Dchos%20Ec%20Soc%20Cult.html#GEN21

[4] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/los_derechos_culturales._hacia_una_nueva_generacion_de_politicas_publicas.pdf

[5] <https://interaccio.diba.cat/node/8295>